

DOCUMENT NÚM. J21

1695, 8 de febrer, Cabassers. Procés judicial contra els protagonistes d'una baralla que es desenvolupà amb insults i punyalades en un carrer de Cabassers. Els acusats són Juan Cams i Victòria Ballester, tots dos del mateix poble. Al document li manca una pàgina, l'última, que molt probablement contenia la sentència dictada per l'assessor fiscal de Tortosa. Segellat i signat per l'escrivà.

[PORTADA]

Prosés contra Juan Cams.

Original prosés contra Juan Cams y Victoria Ballester.

[DOCUMENT]

Vui, als 7 del mes de febré de 1695, à conparegut devant de Juan Amoros, batlle general, Juan Macip, teixidó de lli y llana, lo qual à juramentat en mà y poder del dit senyor batlle, home de trenta y set anys poch més o menys, per a dir tot allò que li serà enterrogat.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane y lo que jo ý sé (és que) estant assentat jo en la porta de Pere Balleste vingué la chica de Juan Cams de pasturar lo arriat^a y <jo li> sa mare de la chica, muller del dit Cams, (li va preguntar) que com avie estat tan a venir de pasturar lo arriat. Llavors respongué la Victoria que dies atràs lo seu ruch li avie entrat al hort, y li avie fet mal, y llavors respongué la muller del dit Cams que guardàs lo que deie, que lo arriat no ý avie estat los dies que deye. Y llavors respongué lo dit Cams tractan-la de males paraules, que fins que la tractà de bagassa, a dita Victòira. (I ella va respondre) que “si so bagassa perquè me’n so anada^b, també la vostra muller o és, perquè també se n’és anada”. En aqueixes raons jo me’n aní a casa, <jo> y després vas sentir roýdo. Aní allà al soroll altra vegada, y com vas ser allí me gafí ab dit Juan Cams y lo vas fer ficar en casa, y ell me à mostrà dos ferides; la una en la mà y l'altra en lo front. Y després jo me’n aní a casa. Jo no sé alltre, sinó per sentir dir als que heren alà despartir-los que ella lo avie desafiat dos vegades anant a la mateixa porta a dir-lo, y jo no se altre.

Joan Macip, <perayre> teixidó de lli y llana, per no saber de escriure, dono dita dificultat a vós, Pere Veyà, scriva de dita Cort, de firmar la sobredita.

Vuy, als 8 del mes de febré de 1695, à conparegut <Bernat Alberich, peraire> Francesh Arbones, pagès de Cabaces, home de <trenta> <25> vint-i-sinch anys poch més ho menys, lo qual à juramentat en mà y poder de Juan Amoros, batlle general d'esta present vila de Cabaces y baronia per a dir tot allò se li serà enterrogat.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, com à molt tems del que vostra mersè me demane, estant jo en lo carré, davant la porta de la Victoria, venint la chica de Juan Cams de pasturar lo arriat, son pare li digué com venie tan vespre. Ella va dir que lo arriat li avie fugit a les Guisses de Domingo, y les ores responc la Victoria que “estos dies atràs un arriat avie entrat al l'ort nostre y avie fet mal als fesols”. Llavors respongué lo dit Juan Cams: “dius’ó per mi?”; ella respongué: “jo no sé si ó fet lo vostre arriat”. Llavors lo Juan Cams respongué tractan-la de males paraules, que fins la tractà de puta, y ella respongué, la Victoria, que “quines puteries me au vist fé. Si me dieu que so bagasa perquè me’n so anada, també vostra muller se n’és anada <també o és> per eixos barranchs”. En eixes raons me’n aní, que me varen cridar. Jo no sé altre.

(A) Pere Veya, scrivà de dita Cort, per no saber de escriure dono dificultat.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut Juan Gispert, pagès de Cabaces, home de trenta trenta-tres anys poch més ho menys, lo qual à juramentat en mà y poder del Juan Amoros, batlle general d'esta present vila y baronia de Cabaces per a dir tot allò que se li serà enterrogat.

^a Arriat: animal de càrrega; ruc o mula.

^b Me’n so anada: he estat infidel

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, estant jo allí, en la vellada, dins casa de Juan Cams, van tenir grans raons Juan Cams y la Victoria. Ella y ell se tractaren de males paraules; entre altres coses, que Juan Cams tractà de bagasa a la Victoria, y la < Juan Cams tractà a la> Victoria tractà de lladre a Juan Cams. Y estant en eixes raons va comensà ella que here un bargant, y lo'y digué moltes vegades. Y les hores ella li digué^c que si ere home que eixís moltes vegades; les ores ell prengué un bastó y va eixir de dins casa fins a la vora de la porta. Les hores lo vam detenir jo ab companya de altres (i) les ores, estant jo al carrer, acabades totes eixes raons, pensant que no se'n parlarie més, trobant-me jo al carrer junt a la porta de Juan Cams, va eixir la Victoria de sa casa, va arribar junt la porta de Juan Cams y va dir que si here home que eixís, y les ores la vas gafar jo, y la vas fer tornar atràs. Y vist jo que ella no's va volguer retindre, portave una gulla espardenyera en la mà, o a mi m'o va parèixer que here agulla espardenyera, y fent accsió en la dita arma com qui punche, dient-li que eixís si here home. Y ell eixí y vas veure que se acostaren, y llavors vas veure que ell, lo Juan Cams, tenie sanch en la mà. Jo no sé altra cosa.

Pere Veyà, scrivà de dita Cort, per no saber de escriure fas la dita depossisió y la firmo pel sobredit.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut <Aloy Macip> Juan Llaurado de Cabaces, perayre, home de trenta-sis anys poch més ho menys, à juramentat en mà y poder de Juan Amoros, batlle general, per a dir tot allò que se li serà enterrogat.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, estant jo en la porta de <Pere Ballester, marit de la Victoria> Juan Valentia, vení la Victoria, que volia entrar dins casa de Juan Cams, y no la van voler deixar entrar. Y denpués jo y altres la vàrem fer tornar dins casa seva, y les ores mos va fugir y es'n tornà a la porta de Juan Cams. Y me à parèixie tenie una gulla espardenyera en les mans, y denpués vai veure que feye accions com si li punchàs, y ell tanbé a ella, y denpués vas veure que lo Juan Cams tenie sanch en la mà y en lo front. Jo no sé altra cosa del que me demane.

Juan Llaurado, com no sé de escriure, dono dificultat a dit scrivà de firmar lo sobredit.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut Francesh Sentis menor, home de vint-i-vuyt anys poch més o menys, lo qual à juramentat en mà y poder de Juan Amoros, batlle, per a dir tot allò se li serà enterrogat.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, estant jo dins casa de Juan Cams, estave la muller de Juan Cams assentada a la porta de casa, vas veure venir de abeurà lo arriat de Juan Valentia, y llavors va dir la Victoria que li avien fet mal a l'ort, y per aver tems com à sucseÿt no'm recorde si va dir que (ho havia fet) lo arriat de Juan Cams. Lo que me recorde que digué la muller de Juan Cams (és): “en si ho dieu per lo nostre (ruc), vejàs quin vos à fet lo mal”, y llavors se tractaren de males paraules los uns y los altres, que lo Juan Cams la tactà de bagassa a la Victoria y la Victoria lo tractà de molt males paraules. Y denpués, estant asseगत^d uns y los altres, vingué la Victoria a la porta de casa de Juan Valentia y li digué: “Juan, eixiu aquí, que vull que proveu com so bagasa”, y les ores lo Juan Cams prengué un bastó y se va agafà en la Victoria en ser al carré, y vas veure com lo Valentia feye accions com qui punche a la Victoria. Les ores los despartiren y Juan Cams se'n anà (a) casa, y la Victoria digué tenie sanch en lo bras y al ventre. Y les ores me'n entrí en casa de Juan Cams y vas veure que /Juan Cams/ tenie sanch en la mà, y a la sella del ull com un esgarrai. Y denpués, venint lo llochtinent del senyor balle, vas entrar dins una casa que la dita Victoria ere, y vas veure tenie sanch en lo bras y vas sentir dir que en lo <bras> ventre ne tenie tanbé. De allí la dugueren a casa, y de allí la dugueren a la porta de la Presó. Y lo llochtinent anà tanbé a casa del Juan Cams per a c[a]pturar-lo y no lo'y trobà.

Jo, Franches Sentis, per no saber d'escriure dono facultat a vós, Francisco Amoros pagès, /de firmà la sobredita deposisió/.

^c Gigué a l'original.

^d Asseगत: assossegats, tranquils.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut Aloy Macip, pagès de Cabaces, home de quaranta anys poch més o manys, lo qual à juramentat en mà y poder de Juan Amoros, batlle general d'esta present vila y baronia de Cabases, per a dir tot allò que se li serà enterrogat.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, estant jo dins casa de Juan Cams va dir la Victoria que lo ruch de Juan Cams li avie fet mal a unes garbes a l'ort, y lo Juan Cams y sa muller digueren que deye mentida. Llavors respongué la Victoria que ells eren los que deyen mentides, que ella no acostumava de dir mentides, y ell respongué que callàs, que here una desvergoñya. Y ella li respongué (que) ell ere lo desvergoñya, y ell digué que callàs, que here una puta de merda, y les ores respongué ella y digué que si ere puta ell ere cabró. Y les ores lo dit Juan Cams gafà un bastó y volie eixir al carré, y denpués jo y altres lo gafàrem y no lo vàrem deixar eixir. Y les ores la Victoria li digué que eixís si ere home, que no li tenie por, y les ores la vam fer callar. Y al cap de un poch eixí la Victoria y lo desafià, y denpués ell eixí en lo bastó y se agafaren. Y denpués los despartiren y vas veure que lo Juan Cams tenie dos ferides; la una a la mà y l'altra al front. Y les ores Juan Cams digué l'avie de matar a la Victoria. Jo no sé altra cosa.

Jo, Jusep Masip. Per no saber de escriure, lo sobredit me done facultat de firmar la dita deposició.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut Jaume Llauredó, perayre de Cabaces, home de trenta-set anys poch més o mens. À juramentat en mà y poder de Juan Amoros, batlle general d'esta present vila de Cabaces y baronia, per a dir tot allò que se li serà enterrogat.

Senyor balle, del que vostra mersè me demane, estant jo dins casa de Juan Caps^e vingué la Victoria allí a la porta de Juan Cams y lo desafià al dit Juan Cams. Y denpués vas eixir y la vas trobar a la porta del dit Juan Cams, que l'estave esperant en un arma en la mà, de ferro, y les ores la vas fer anar a sa casa, en companñia de altres. Y denpués me tornà a fugí, que no la vas poder detenir, y les ores viu que estaven agafats com si's pegaven punyalades lo un al l'altre, y vas sentir dir que ja avien tingudes raons abans de arribar jo allí. Jo no'y sé altra cosa més.

Jo, Jaume Llaurado, firmo la sobredita deposició.

Vuy, als 8 de febré de 1695, à conparegut Victoria Ballester, dona de vint-i-set anys poch més o menys, ajuramentada en mà y poder de Juan Amoros, batlle general d'esta present vila y baronia de Cabaces per a dir tot allò que se li serà enterrogada.

Senyor batlle, del que vostra mersè me demane, la nit de sant Roch vas venir del ort y me vas assentar a la porta. Vingué la filli de Juan Cams de pasturar lo arriat y sa mare de la chica de Juan Cams li digué que com avie estat tant a venir. La minyona respongué sa mare: "m'à fogit lo arriat", y les ores responguí jo: "malagi^f les averies^g que van solteres, que del vostre ort à eixit una veria y à trencat la barra del <nostre> <vostre> ort nostre y va chafar les carabaceres y los fesols". Ella respongué que mentia, la dita muller de Juan Cams, que no avie estat lo seu arriat. Y jo li responguí que no li calie dir que mentia, que no li avia dit tan gran cosa, que jo no li diguí que fos lo seu arriat, sinó que eren <de> pisades de averia grossa. Tenint eixes raons jo y sa muller de Juan Cams, respongué ell de dintre, que venie vi, y digué ell: "què diu eixa putona de merda? Si y eixo li desfiguraré la cara!". Respongué sa muller: "y diu que lo nostre arriat li avie entrat al ort". Jo li respongué que no li avie dit tal, sinó que here una averia grossa, y ell respongué: "calla puta, que si y ixo te trencaré les costelles en aquest bastó que tinch en les mans". Jo li vas dir que eixís, que ell se guardarie bé de tocar-me, que per gran Valentia que fos que me mirarie y no me tocarie, y ell va eixir en un mànech de eixada enves^h mi. Y les ores la gent que here allí lo tingueren, y les ores ell se'n tonrà a casa, y deye: "cap de la grandíssima bagasa putona de merda que à de morir de mes mans".

^e Caps. Error de l'escrivà, que hagués hagut d'escriure *Camps*.

^f Malagi: maleïdes siguin

^g Averies: bestiar de peu rodó

^h Envès: envers

Jo li diguí llavors: “eumeⁱ tret cap home damunt mi, vós ni ninguna persona? Que si jo me’n so anada de mon marit tanbé se n’és anada la vostra dona, y així teniu-vos cuydado de vós, que vós no aveu de donar comte a Déu per mi. No sou vós a la vila de Cabaces per a dir parenostres, que de la vostra boca no’y à dingú bo, sino vós y vostra muller, que tots són fills de cabrons y bagases”. Y ell me respongué: “calla, grandíssima puta, que si y torno a eixir moriràs pe[r] mes mans”. Vent^j que fa parés de eixir, pugí a casa y gafí una gulla espartenyera y baixí baix per a defensar-me de ell, y les ores sentí dins sa casa que los homens li deyen: “deyxa’t de això, que són dones, que elles se n’avindran”, y ell respongué que en aquell bastó que tenie a les mans que me avie de trencar les costelles, que hera una grandíssima bagasa.. La pasiència no m’í bastà com me va repetir tantes voltes que era bagasa, (i) li diguí: “eixiu en lo carrer y veurem si so bagasa o no, que ningú no pot dir sinó la vostra mala llengua, que no’y à ninguna persona que puga dir una tal cosa de mi”. Llavors ell eixigué en un punyal quadrat en la mà, y vingué enves de mi y me donà tres punyalades; la una en lo sagí, y l’altra en lo bras y l’altra en lo genoll. Llavors vingué/ren/ <món marit> y me llevaren de ell. Llavors jo, vent-me ferida, me portaren a la presó, y ell l’avisaren que se n’anàs y se n’anà. Jo no sé altra cosa.

Jo, Pere Veya, scrivà. Per no saber de escriure, la sobredita deposició jo, Victoria, dono dificultat a vós, dit scrivà, de firmar la dita diposició.

I per a que al present se done crèdit y joy y fora d’ell jo, lo dit scrivà, lo firmo y sello ab lo sello hordinari d’esta dita Cort. Vuy, als 8 de febré de 1695.

Pere Veyà, scrivà sobredit.

ⁱ Eume: que m’heu...

^j Vent: veient